

Belgische vluchtelingen in Eemnes in de periode 1914-1918

HENK VAN HEES

Op 4 augustus 1914 vielen de Duitsers België binnen. Meteen daarna kwam een stroom vluchtelingen op gang, die hun heil zochten in Nederland. Na de val van Antwerpen op 10 oktober 1914 sloegen de meeste inwoners van die stad en de omgeving op de vlucht naar Nederland. In die tijd waren er ongeveer 1 miljoen Belgische vluchtelingen in Nederland. Ze werden eerst vooral opgevangen door particulieren maar al gauw werden ze doorverwezen naar “vluchtoorden”. (kampen)

Er waren ook ongeveer 40.000 Belgische militairen, die gedeserteerd waren uit het leger en die daarna in Nederland een onderkomen zochten. Volgens internationale verdragen moesten ze hier geïnterneerd worden. Dat betekende dat ze hier in kampen werden ondergebracht, waar ze niet uit mochten. Nabij Amersfoort was zo’n kamp, dat het Kamp van Zeist werd genoemd omdat het in Soesterberg vlakbij de grens met Zeist lag.

Vanaf eind 1914 gingen veel Belgen weer terug naar huis. Het aantal vluchtelingen daalde snel. In mei 1915 waren er nog ongeveer 105.000. De meesten van hen konden in hun onderhoud voorzien en hadden een woning gehuurd. Vrijwel deze hele groep bleef hier tot het einde van de oorlog. Vanaf december 1918 begon de terugkeer naar België. In februari 1919 gingen de laatsten terug.

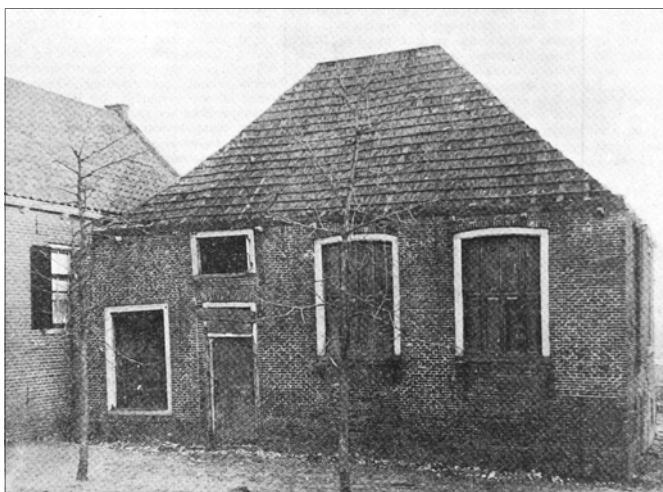
EEMNES

Na het uitbreken van de oorlog in 1914 kwamen er in oktober drie vluchtelingen naar Eemnes, waar ze bij familie werden ondergebracht. Eén vrouw uit Hoboken, Adriana Lena Berrevoets, ondergebracht bij C. van Duijne en twee broers (Hendrik en Ary Boetje) uit Antwerpen, ondergebracht bij de familie Van Ijken aan de haven.

In 1916 of 1917 vestigde de familie Denil zich in Eemnes: vader Jozef Denil (aannemer) en moeder Antoinette van Reeth met hun vier kinderen. In Eemnes werd op 13 februari 1918 hun vijfde kind geboren. Op 4-2-1919 ging dit gezin terug naar België. Ze woonden op Stadwijk in het koetshuis, Wakkerendijk 48.

Op 4 augustus 1917 werd op Wakkerendijk 44 in Villa “Machrisjo” het Dominicusgesticht voor oudere Belgische vluchtelingen geopend. Tot april 1919 verbleven daar 21 personen, waarvan er twee geen Belg waren. Het Dominicusgesticht

Het gevluchte gezin Denil uit Temse (België) eind 1918 gefotografeerd naast hun woning in het koetshuis van Stadwijk op Wakkerendijk 48. V.l.n.r. Maria (1912), Madeleine (1911), Jeanne (1914), moeder Antoinette Denil-van Reeth (1887) met op schoot Margaretha Annie Clotilde (1918), Henri (1910), vader Jozef Denil (1885).

Wakkerendijk 11A. Hier woonde in 1918 de Belgische vluchteling Augustine Seghers-de Witte met haar zoontje Joseph.

Wakkerendijk 44, Villa Machrisjo. Hier was van 4 augustus 1917 tot april 1919 het Dominicusgesticht voor oudere Belgische vluchtelingen.

Groepsfoto van de Belgische vluchtelingen voor het pand Wakkerendijk 44 Eemnes. In het midden de initiatiefnemer pater Thomas van den Brink met naast hem het echtpaar Verdonck.

Overzicht Belgische bejaarden in Eemnes

NAAM	Geboorte- plaats	Geboorte- datum	Gevestigd in Eemnes
1.Andreas Constantinus Verdonck	Bredene	10-6-1870	12-8-1917
2.Elisa Sophia van Rafelghem	Bredene	18-2-1866	12-8-1917
3.Auguste Eugène Bienvenu	Parijs	7-2-1850	9-9-1917
4.Joannes Ludovicus Goijvaerts	Kessel	18-6-1842	20-9-1917
5.Ludovicus Janssens	Kessel	31-12-1847	13-10-1917
6.Maria Elisabeth Lenaerts	Kalmthout	18-1-1850	13-10-1917
7.Joannes Albertus van der Veken	Neerijse	6-1-1844	3-11-1917
8.Rosalia de Wit	Neerijse	11-12-1851	3-11-1917
9.Maria Elisabeth Ploegman	Amsterdam	18-4-1846	9-11-1917
10.Marie Thérèse Billen	Sint-Truiden	9-6-1863	15-12-1917
11.Barbara Rosalina Jacquimain	Teuvel	12-8-1851	15-2-1918
12.Eugenie Pelagie Lestienne	Wijtschate	30-4-1855	15-2-1918
13.Pierre Andries	Mechelen	29-6-1842	15-2-1918
14.Joannes Deckers	Antwerpen	10-8-1857	25-2-1918
15.Agnes Dielis	Antwerpen	20-2-1846	25-2-1918
16.Carolina Ludovica Philomena Christina Sperlaeken	Antwerpen	26-3-1873	25-2-1918
17.Auguste Eugène Bienvenu	Parijs	7-2-1850	29-3-1918
18.Maria Theresia van Calster, weduwe Henricus Verelst (overl. Laren 3-12-1916)	Haacht	15-2-1846	20-8-1918
19.Jan Frans Arthur Wauters	Mechelen	13-6-1857	9-9-1918
20.Anna Lowies Hortentia van Hansenwyck	Mechelen	21-5-1864	9-9-1918
21.Joanna Cornelia Hortentia Wauters	Mechelen	11-7-1890	9-9-1918

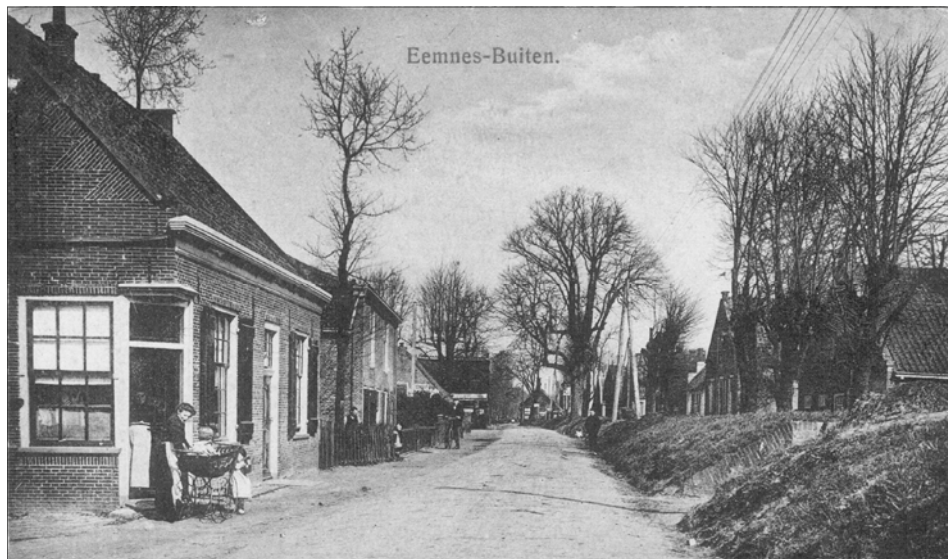
Gekomen van	Datum vertrek	Vertrokken naar	Andere informatie
Bussum	15-3-1919	België	Hoofd
Bussum	15-3-1919	België	Vrouw van 1
Hilversum	21-10-1917	Hilversum	
Blaricum	17-1-1919	België	
Hilversum	17-1-1919	België	
Hilversum	17-1-1919	België	Vrouw van 5
Hilversum	27-8-1918	Hilversum	Violenstr. 72
Hilversum	27-8-1918	Zie 7	Vrouw van 7
Bussum	3-4-1919	Bussum	Singel 110
Antwerpen	4-4-1919	Hilversum	Begonias. 70
Hilversum	?-4-1919	België	
Hilversum	?-4-1919	België	
Hilversum	?-4-1919	België	
Blaricum	overleden	te Bussum	23-1-1919
Blaricum	6-2-1919	België	Vrouw v. 14
Blaricum	16-12-1918	Blaricum	
Hilversum	5-4-1919	Stoutenburg	Achterveld
Laren NH	11-12-1918	België	Haacht
Hilversum	19-12-1918	België	Mechelen
Hilversum	28-12-1918	Zie 19	Vrouw van 19
Hilversum	?-3-1919	Zie 19	Dochter 19-20

was een initiatief van pater Thomas van de Brink (1873-1944), een dominicaan, oorspronkelijk afkomstig uit Laren. Hij was aalmoezenier van de Belgische vluchtelingen in het Gooi.

Op 14 oktober 1918 vestigde de familie Boonen zich in Eemnes op het adres Wakkerendijk 12. Vader Jaak Boonen kwam uit Opitter en was Professor Dr. in de letterkunde en een Belgisch schrijver. Moeder Maria Anna Catharina Reuten kwam uit Tongerloo. Ze hadden zes kinderen, waarvan de twee jongsten tijdens de oorlog in de stad Utrecht waren geboren. Begin 1919 is dit gezin weer teruggegaan naar België.

Op 6 augustus 1918 vestigde Augustine Judoca Seghers-de Witte zich in Eemnes samen met haar zoon Joseph Frederik Seghers. Man en vader Joannes Baptist Seghers was als soldaat geïnterneerd in het kamp van Zeist. Hij was tewerk gesteld bij N. Makker op Wakkerendijk 42. Ze woonden op Wakkerendijk 11A.

Op 10 december 1918 is dit gezin weer teruggekeerd naar België.

Geheel links de woning Wakkerendijk 12. In 1918 en 1919 woonde hier de Belgische letterkundige Jaak Boonen met vrouw en zes kinderen. Ze waren gevlucht uit België.

Pater Thomas van den Brink

Aalmoezenier der Belgen in het Gooi e.o.

HENK VAN HEES

*Pater Thomas van den Brink (1873-1944)
afkomstig uit Laren. In de Eerste Wereldoorlog
aalmoezenier van de Belgische vluchtelingen in
het Gooi en Eemnes. Foto ca. 1914*

Veel werk voor de Belgische vluchtelingen is verricht door een pater, die uit Laren afkomstig was.

Dat was Theodorus van den Brink, geboren te Laren (NH) op 18 juni 1873 als zoon van Klaas van den Brink (1833-1909), fabrikant en Adriana Vringer (1841-1902). Theodoor is geboren aan de St.-Janstraat 23-25 in een pand op de plaats waar later de Koekfabriek van Teeuwissen stond. Zijn vader had een weverij en hij verzorgde het transport van vee vanuit Laren naar Utrecht, waar het verhandeld kon worden op de veemarkt.

In 1892 is Theodoor van Laren naar België vertrokken om daar voor priester te gaan studeren. Hij is in Gent in het klooster gegaan bij de Dominicanen. In augustus 1899 is hij priester gewijd en vanaf toen ging hij door het leven als pater Thomas van den Brink.

Door de oorlogsomstandigheden werd hij in 1914 overgeplaatst van België naar zijn geboorteplaats Laren. Van daaruit was hij van oktober 1914 tot 11 maart 1915 werkzaam als aalmoezenier voor de 200 Belgische vluchtelingen te Laren. Van 12 maart 1915 tot 26 mei 1915 is hij actief geweest als pastoor te Wemeldinge in Zeeland. Daar zaten toen ook veel Belgische vluchtelingen. Dat was van korte duur. Van 26 mei 1915 tot eind 1918 was hij opnieuw aalmoezenier, nu voor de Belgische vluchtelingen in Bussum, Laren, Naarden, Eemnes, Blaricum, Hilversum en 's-Graveland.

Hij zorgde ervoor dat op 4 augustus 1917 het Dominicusgesticht op Wakkerendijk 44 in Eemnes werd geopend. Dit was een tehuis voor oudere

Belgische vluchtelingen. Dit tehuis heeft gefunctioneerd tot april 1919.

Na zijn werk als aalmoezenier afgesloten te hebben, keerde hij terug naar België. Op 30 maart 1921 werd hij benoemd tot onderpastoor van de parochie van St.-Michiel te Kieldrecht. Op 30 maart 1927 werd hij pastoor van de parochie Alle Heiligen te Nederzwalm-Hermelgem. Deze plaats ligt ongeveer 28 km. ten zuiden van Gent en 10 km. ten noordoosten van Oudenaarde. Daar in Nederzwalm is hij overleden op 26 januari 1944.

Pater Thomas van den Brink (geboren Theodorus van den Brink) uit Laren. Hij was als Dominicaans priester werkzaam in België. Deze foto is gemaakt in de tijd dat hij werkte in Nederzwalm.

Met dank aan Nico van den Brink uit Laren voor de informatie over pater Thomas van den Brink en voor de foto.

Belgische militairen deserteren en vluchten naar Nederland

WIEBE VAN IJKEN

Aan het begin van de oorlog in 1914 vluchtten ook vele Belgische militairen naar Nederland. Volgens internationale afspraken moesten ze worden geïnterneerd omdat Nederland neutraal was. Voor deze militairen werden er interneringskampen in o.a. Zeist en Harderwijk gebouwd. De militairen mochten die kampen niet verlaten en om erving te voorkomen werd er een vaste dagindeling gevolgd en werden werkzaamheden binnen en buiten de kampen georganiseerd. Zo werd er in Amersfoort een reusachtig Belgenmonument gebouwd om Nederland te bedanken voor de opvang.

In het Kamp van Zeist zaten 17.000 gevluchte Belgische militairen. Door het strenge bewind kwamen ze op 3 december 1914 in opstand. Dit verzet werd met geweld neergeslagen. Er vielen acht doden en twee gewonden. Verontwaardiging hierover zorgde voor maatregelen. De Belgen kregen meer inspraak in het kampleven, ze mochten hun vrouwen en kinderen laten overkomen naar in de buurt gelegen plaatsen en verlofregelingen werden versoepeld. Ook werd het toegestaan om

Belgische militairen in hun onderkomen in het Kamp Zeist in de periode 1914 – 1918.

Kamp bij Zeist, waarin tussen 1914 en 1918 Belgische soldaten verbleven, die gevlucht waren nadat ze gedeserteerd waren uit het Belgische leger.

voor langere perioden buiten het kamp te werken. Zo werd o.a. de mogelijkheid gegeven om voor een aantal maanden bij een boer in Eemnes te gaan werken.

Er moet worden bedacht dat een groot aantal van de jonge mannen in verband met de mobilisatie niet beschikbaar was voor het werk op de boerderij en dat deze tewerkstelling voor een aantal boeren zeker goed uitgekomen zal zijn.

BELGISCHE MILITAIRES ALS WERKKRACHTEN IN EEMNES

De eerste vier Belgische werkkrachten kwamen in maart en april 1917 in Eemnes aan.

Op bijgaand overzicht is te zien bij welke boeren ze werden ondergebracht.

Hierna volgden er in de periode tot begin juli 1917 nog een 15-tal. De meesten bleven tot in oktober 1917 om daarna terug te keren naar het kamp Zeist.

Sommigen hadden het echter zo naar hun zin in Eemnes dat ze een verzoek deden om daar voor een tweede periode aan het werk te mogen gaan.

DE TWEEDE GROEP BELGISCHE MILITAIREN IN EEMNES

Deze tweede groep kwam vanaf eind 1917, begin 1918 naar Eemnes. De meesten hiervan zijn tot aan het einde van de oorlog in Eemnes gebleven.

De bewegingsvrijheid van de geïnterneerden was beperkt tot binnen de gemeente Eemnes.

In sommige gevallen was het nodig om hier een uitzondering op te maken. Voor de geïnterneerde Camille Desmet, tewerkgesteld bij R. Keizer, werd een verzoek ingediend om zijn "bewegingsrayon" te mogen uitbreiden naar de gemeenten Laren, Blaricum, Hilversum en Baarn, omdat zijn werkgever hier werkzaam was. Hier was geen bezwaar tegen mits dat dit ten aanzien van de gemeente Laren beperkt werd tot het gedeelte ten oosten van de straatweg Huizen-Laren-Blaricum.

Dezelfde Camille Desmet besloot half november 1917 te verhuizen van R. Keizer naar het "Tehuis voor oude Belgische uitgewekenen" aan de Wakkerendijk 44.

VERLOFPASSEN

Voor familiebezoek moest een verlofpas worden aangevraagd. Deze verlofpassen werden door de gemeente verstrekt. De pas moest op de bestemming door de plaatselijke commandant worden afgetekend en na afloop weer bij de gemeente worden ingeleverd.

Voor er een verlofpas werd afgegeven werd er vanuit de gemeente eerst een akkoord gevraagd aan de commandant van het Depot der Interneringstroepen in Den Haag.

Hier werd in geval van nood soepel mee omgegaan. Toen de geïnterneerde J. Seghers verlof vroeg om naar Hulst te gaan om zijn doodziek kind te bezoeken, werd er door de burgemeester direct een verlofpas afgegeven en achteraf pas melding gestuurd naar Den Haag.

CORRESPONDENTIE

Voor het contact met de familie konden de geïnterneerden gebruik maken van

Geïnterneerden in Eemnes in 1917 - 1918

No:	Naam:	Voornaam:	Werkzaam bij:	Adres:	Adres:
1	Hojoux	Louis K.G.	H. Butzelaar	A009	Wakkerendijk 278
2	Delvigne	Pierre	A.P. van Klooster	B034	Wakkerendijk 116
3	Bruijn, de	Leopold P.	J.F. Makker	B223	Meentweg 85
4	Daele, van	Camille	W. Eek	B215	Meentweg 65
5	Haaren, van	Henri	H. van Wegen	B013	Wakkerendijk 162
6	Lippens	Auguste	G. Smit	B015	Wakkerendijk 158
7	Hamme, van	Adolf	K. Pen	B???	Wakkerendijk 136
8	Sijmons	Pierre Jean	J.F. Makker	B223	Meentweg 85
9	Poover, de	Hector F.	G. Smit	B015	Wakkerendijk 158
10	Seghers	Jean	N.J.J. Makker	B067	Wakkerendijk 42
11	Poelman	Henri	J. Kuijer	B021	Wakkerendijk 150
12	Lefebre	Alfred	W. v.d. Wurff	A065	Wakkerendijk 188
13	Cuijper, de	Louis	W. v.d. Wurff	A065	Wakkerendijk 188
14	Hees, van	Henri Joseph	H. Butzelaar	A009	Wakkerendijk 278
15	Bie, de	Pieter	W. Stoutenburg	B018	Wakkerendijk 154
16	Desmet	Camille	R. Keizer	B225	Meentweg 89
17	Verhaege	Jerome	G. Smit	B015	Wakkerendijk 158
18	Meijer	Lievin	Wed. J. Stalenhoef	B062	Wakkerendijk 52/5.
19	Metsenaere, de	Jozef (Jos)	W. Stoutenburg	B018	Wakkerendijk 154
20	Pauwels	Leopold	G. Smit	B015	Wakkerendijk 158
21	Bijlemans	Louis Pierre	W. Stoutenburg	B018	Wakkerendijk 154
22	Bie, de	Pieter	W. Stoutenburg	B018	Wakkerendijk 154
23	Metsenaere, de	Jozef	J. van Bruchem	A012	Wakkerendijk 268
24	Lousnaji, de	Constant	N.J.J. Makker	B067	Wakkerendijk 42
25	Millian (Miliau)	Arthur Louis	W. van der Wurff	A065	Wakkerendijk 188
26	Daenen	Pierre Denio	Wed. J. Stalenhoef	B062	Wakkerendijk 52/5.
27	Poel, van de	Prospe	K. Makker		Wakkerendijk 42
28	Vermeersch	Karel (Jaen)	B. Meijer		Meentweg 47
	Hamme, van	Adolf	G. Smit	B015	Wakkerendijk 158
	Gucht, van de	Petrus	T. Rigter		Wakkerendijk 172

Datum in:	Datum uit:	Bijzonderheden:
00-04-1917	Na 15-09-1918	Van: Harderwijk
03-03-1917	Na 27-11-1917	Van: Zeist
10-03-1917	16-05-1917	Van: Zeist
17-03-1917	Na 31-05-1918	Van: Zeist
05-05-1917	31-10-1917	Van: Zeist
12-05-1917	08-10-1917	Van: Zeist
01-06-1918 *	24-09-1918	Van: Zeist
26-05-1917	01-10-1917	Van: Zeist
16-06-1917	31-10-1917	Van: Zeist
22-06-1917	Na 15-01-1918	Van: Zeist
22-06-1917	Na 18-09-1918	Van: Zeist
22-06-1917	31-10-1917	
22-06-1917	29-10-1917	
30-06-1917	31-10-1917	Jos
07-07-1917	31-10-1917	
07-07-1917	Na 24-11-1917	
07-07-1917	31-10-1917	
07-07-1917	31-10-1917	
17-11-1917	25-02-1918*	Van: Zeist
12-12-1917		Van: Zeist
Na 01-01-1918		Van: Zeist
15-03-1918		Van: Zeist
Na 25-02-1918*	24-09-1918	Van: Zeist (zie ook no: 19)
Na 01-01-1918		Van: Zeist
Na 01-01-1918	Na 26-09-1918	Van: Zeist
20-05-1918	19-10-1918	Naar: Harderwijk
12-07-1918		Naar: Harderwijk
16-08-1918		Naar: Harderwijk
12-05-1917	01-06-1918 *	(zie ook no: 7)
26-07-1917	30-07-1917	Maar kort in Eemnes in 1917

Alle nog in Eemnes verblijvende geïnterneerden gingen op 3 december 1918 terug naar interneringsdepot Harderwijk.

correspondentiekaarten die beschikbaar werden gesteld en die zonder postzegel konden worden verstuurd.

LOON

De tewerkgestelden kregen een loon van f 7,20 per week

HET EINDE VAN DE INTERNERINGEN

Het kamp Zeist werd op 2 september 1918 gesloten en de bewoners werden overgebracht naar het kamp Harderwijk. Dit verklaart waarom een aantal van de in Eemnes tewerkgestelden na afloop van hun inzet zich in Harderwijk dienden te melden.

De oorlog was op 11 november 1918 afgelopen. In december 1918 konden de geïnterneerden terugkeren naar België.

Tragiek in het gezin Seghers, Belgische vluchtelingen in Eemnes

HENK VAN HEES

Joannes Baptist Seghers werd geboren in het Belgische De Clinge op 18 juni 1882. Hij trouwde op 7 februari 1906 in het Nederlandse Hulst met Augustina Judoca de Witte. Ze woonden eerst enkele jaren in Hulst. Daar werden hun twee dochters geboren: Gusta en Maria Johanna. De laatste stierf op de leeftijd van vier maanden in 1906.

Kort daarna verhuisden ze naar De Clinge in België. Daar werd in 1908 zoon Joseph Frederik geboren.

Toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak was Jan Baptist 32 jaar oud. Hij werd opgeroepen voor het Belgische leger en liet zijn vrouw met de kinderen Gusta en Joseph achter.

Zoals veel Belgische soldaten kon hij niet tegen het oorlogsgeweld. Toen België bezet werd door de Duitsers deserteerde hij uit het leger en vluchtte naar Nederland. Daar werd hij zoals alle Belgische soldaten opgepakt en opgesloten in een interneringskamp. Hij kwam terecht in het Kamp van Zeist.

Al die tijd kon hij niet naar zijn vrouw en kinderen, die inmiddels weer in Hulst woonden. Hij mocht immers het kamp niet uit. Daar kwam verandering in toen hij op 22 juni 1917 als boerenknecht mocht gaan werken op de boerderij van Klaas Makker op Wakkerendijk 42 in Eemnes. Hij was tenminste uit het kamp, ook al mocht hij Eemnes niet verlaten!

Hoogstwaarschijnlijk is zijn 13-jarig dochter Gusta eind 1917 ziek geworden. Jan Baptist vroeg officieel verlof aan om haar in Hulst te mogen bezoeken. Het moet slecht gegaan zijn met Gusta en er werd gevreesd voor haar leven. Jan Baptist, die een man van onbesproken gedrag was, ontspoorde.

Op de avond van 2 januari 1918 was hij zeer dronken en bedreigde hij een jongen met een mes.

Twaalf dagen later, op 14 januari 1918, stierf Gusta.

Het moet voor het hele gezin goed geweest zijn toen zijn vrouw Augustina en zoon Joseph zich op 6 augustus in Eemnes vestigden, op het adres Wakkerendijk 11A. Dat was een paar honderd meter bij de boerderij van Klaas Makker vandaan!

Op 10 december 1918 is het gezin weer vertrokken naar België.